

İçel Dergisi

<http://publish.mersin.edu.tr/index.php/icel>

e-ISSN: 2791-8599

İçil (İçel) ismi ve İçel tarihine dair kısa bir malumat

Sefa Alp ^{ID}

Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Aksaray, Türkiye, sefaalp3368@gmail.com

Kaynak Göster: Alp, S. (2021). İçil (İçel) ismi ve İçel tarihine dair kısa bir malumat. İçel Dergisi, 1(1), 01-06

Anahtar Kelimeler

İçel ismi
Silifke
İçel ili

Araştırma Makalesi

Geliş: 09.09.2021
Kabul: 11.10.2021
Online: 15.12.2021

Öz

İçel, arşiv belgelerinde ve tarihi kaynaklarda genellikle "İç-il" olarak geçmekte olup, daha sonraları İçel olarak söylenegelmiştir. 1472 yılında Osmanlı padişahı olan Fatih Sultan Mehmet'in vezirlerinden, Gedik Ahmet Paşa tarafından alınarak Osmanlı topraklarına katılan Silifke ve çevre yerleşim merkezleri İç-il adıyla sancak biçiminde teşkilatlandırılmıştır. Selçukluların başkenti olan Konya vilayeti tarafından bakıldığına sancağın dağ içinde görülmesinden dolayı buraya "İç-il" denildiği salnamelerde geçmektedir. 1924 yılında sancak kuruluşlarının tamamen kaldırılması ile vilayet deyimini kullanılmaya başlanmış, İçel sancağı da İçel vilayetine dönüşmüştür. Sancağının merkezi Silifke olmuş, Anamur, Gülnar ve Mut Silifke'ye bağlanmıştır. 1933 yılında çeşitli sebeplerle Mersin vilayetiyle İçel vilayetinin birleştirilmesine karar verilmiş, Mersin merkez olmak üzere İçel vilayeti kurulmuştur. Bu yıllarda Silifke, İçel vilayetine bağlı bir ilçe konumuna düşürülmüştür.

A short speech about İçel history

Keywords

İçel name
Silifke
İçel Province

Research Article

Received: 09.09.2021
Accepted: 11.10.2021
Online: 15.12.2021

Abstract

İçel generally takes part as "İç-il" in archive record and historical sources, and it is called "İçel" nowadays. Silifke and places, around it, which were taken by Gedik Ahmet Pasha who was a vizier of Fatih Sultan Mehmet in 1472 were organized with name of "İç-il" as a flag. It has been said in the archive records that as the flag was seen inside the mountain when looked from the Konya province which was capital city of Selçuk Empire, it is called "İç-il". As flag establishments were completely abrogated in 1924, province was used and İçel flag turned into İçel province. Center of flag became Silifke and Anamur, Gülnar and Mut were connected to Silif ke. In 1933, it was decided that Mersin province and İçel province were united. İçel became province and Mersin became the center of the province. In those years, Silifke were made a county connected to İçel province.

1. GİRİŞ

İçel ismi, günümüzde Mersin'in diğer adı gibi algılanmaktadır. Fakat "İçel" aslında Silifke merkezli, genel hatlarıyla Anamur, Gülnar ve Mut ilçelerinin kapsadığı alanı ifade etmektedir. Daha önceki yıllarda Mersin ile İçel birbirinden tamamen ayrı olup, farklı coğrafi alanları işaret etmektedir.

Önemli bir coğrafi konuma sahip olan ve tarih boyunca çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapan İçel (Silifke) M.Ö.300 yılında Suriye Krallığının kurucusu Selefkos Nikator tarafından kurulmuştur (Çıplak, 1968: 345). Mısır, Hitit, Babil, Asur, Roma, Arap, Bizans ve Selçuklu gibi imparatorluk, krallık ve devletler tarafından egemenlik kurulan şehir, en sonunda II. Mehmet'in vezirlerinden Gedik Ahmet Paşa tarafından Karamanoğlu Mehmet Bey'in elinden alınarak Osmanlı topraklarına katılmıştır (1926/1927 Yılı Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi [TCDS]: 703).

Osmanlı Devleti sultanı II. Mehmet, Gedik Ahmet Paşa'yı 1472 yılında İçel'e göndermiş ve Gedik Ahmet Paşa, Silifke Kalesi'ni teslim almıştır. Karamanoğlu Kasım Bey, Uzun Hasan'ın ve Akdeniz'de bulunan Haçlı donanmasının yardımı ile Silifke'yi aynı yıl içinde geri almayı başarmıştır. 1473'te Otlukbeli Savaşı'nı kazanan ve barış antlaşması ile Uzun Hasan'ın saldırılarından emin olan II. Mehmet, Şehzade Mustafa ile Gedik Ahmet Paşa'yı İçel'in zaptıyla görevlendirdi. Gedik Ahmet Paşa, Larende'de Pir Ahmet'i yenerek daha önce elden çıkmış olan Ermenek ve Manyan kalelerini alıp İçel'in zapt edilmeyen son kalesi Silifke'yi kuşatmıştır. Kasım Bey'in Şubat 1483'te ölümünden sonra İçel toprakları kesin olarak Osmanlı hakimiyetine girmiştir (Çelik, 2000: 451).

15.yüzyıldan 19.yüzyıla kadar geçen sürede belli dönemler Kıbrıs, Konya ve Adana'ya bağlandığını gördüğümüz İçel sancağının merkezi genelde Silifke olmuştur (Darkot, 1933: 930). İçel, 15.yüzyıldan 19.yüzyıla kadar geçen sürede sancak biçiminde örgütlenmiştir. 1811'de Konya vilayetine, 1831'de Adana vilayetine ve 1840'ta tekrar Konya vilayetine bağlanmıştır (Yalçın, 2004: 8-9). Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra 1924 yılında İçel adıyla bağımsız bir vilayet haline getirilmiştir. Aynı şekilde vilayet olan Mersin ile 1933 yılında İçel ve Mersin vilayetleri birleştirilerek merkezi Mersin olmak üzere İçel vilayeti teşkil edilmiştir. Bazı vilayetlerin kaldırılması ve bazılarının birleştirilmesi hakkında Dahiliye vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 19.03.1933 tarihli toplantısında Büyük Meclise (TBMM) sunulması kararlaştırılan kanun layihası icap eden sebepleriyle Başvekil İsmet tarafından sunulmuştur. Bazı vilayetlerin kaldırılması ve bazı vilayetlerin birleştirilmesi hakkında 1/575 numaralı kanun tasarısı gerekli sebepleri aşağıdaki gibidir:

Madde 1: İçel vilayetinin merkezi bulunan Silifke 700 haneli bir kasabadır. Nüfusunun azlığı ve mevkiinin kabiliyetsizliği dolayısıyla iktisadi ve ticari sahalarda bir vilayet merkezi derecesine terakki ve inkişaf edememiştir. Vilayetin umumi nüfusu 91.032 yüzölçümü 9.445 kilometre murabbai ve umumi varidatı 302.655 liradır. Yakınında Taşucu İskelesi mevcut ise de iskenenin hiçbir ticari ehemmiyeti yoktur. İçel vilayeti ithalat ve ihracatını iç vilayetlerimizden bir kısmının ise iskelesi olan Mersin'den temin etmektedir. Gerek nüfusunun ve varidatının azlığı ve gerekse iktisadiyatının durgunluğu itibarıyla İçel vilayeti bir vilayet evsafını haiz değildir.

Madde 2: İki kazadan ibaret olan Mersin vilayetinin mesahası ve nüfusu pek az olduğundan bugünkü teşkilatıyla bir vilayet evsafını haiz bulunmamaktadır. Binaenaleyh ayrı ayrı sebeplerden birer vilayet evsafını haiz olmayan bu iki vilayetin birleştirilerek merkezi Mersin olmak üzere İçel vilayetinin teşkili, İçel vilayetinin merkezi olan Silifke'nin kaza haline konulması (Zabit Ceridesi, 20.3.1933, s.174).

20.07.1933 tarihinde İçel ve Mersin vilayetleri birleştirilerek merkezi Mersin olmak üzere "İçel" vilayeti teşkil edilmiştir. İçel vilayeti merkezi olan Silifke; vilayet merkez kazası mülhakatını ihtiva eden "Silifke kazasının" merkezi haline konulması kabul edilmiştir. Bu haber 27.07.1933 tarihli Resmî Gazetede yayınlanmıştır. 1933 yılında yapılan düzenlemeye kadar Mersin vilayeti ile İçel birbirinden tamamen farklı olup, idari ve hukuki açıdan bir bağ bulunmayıp her iki vilayetin görevlileri, yöneticileri ayrı olmuştur. Silifke, Cumhuriyet'in başlarında İçel ilinin merkezi olarak bulunmakta idi. 20 Mayıs 1933 tarihinde çıkan 2197 sayılı kanunla İçel iliyle komşusu Mersin ili birleştirilip merkezi Mersin olan yeni İçel ili kurulunca Silifke bu yeni ile, ilçe merkezi şeklinde bağlanmıştır. 1933 yılında oluşturulan İçel vilayetinin adı aradan geçen altmış dokuz yıl sonra 20 Haziran 2002 tarihinde Mersin olarak değiştirilmiştir (Çelik, 2009: 202).

Bu çalışmada günümüzdeki Mersin ilinin daha önceki ismi olarak bilinen İçel ve Silifke ile civarındaki ilçeleri kapsayan İç-il (İçel) ele alınmıştır. Bu kapsamda Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Cumhuriyet Arşivi ve Salname gibi arşiv kaynaklarından faydalanılarak, burada İçel isme ve İçel'in hangi sınırları kapsadığına dair kısa bir malumat ve şehrin dünden bugüne yaşadığı idari değişikliklere değinilmiştir.

2. İÇ-İL Mİ? İÇEL Mİ?

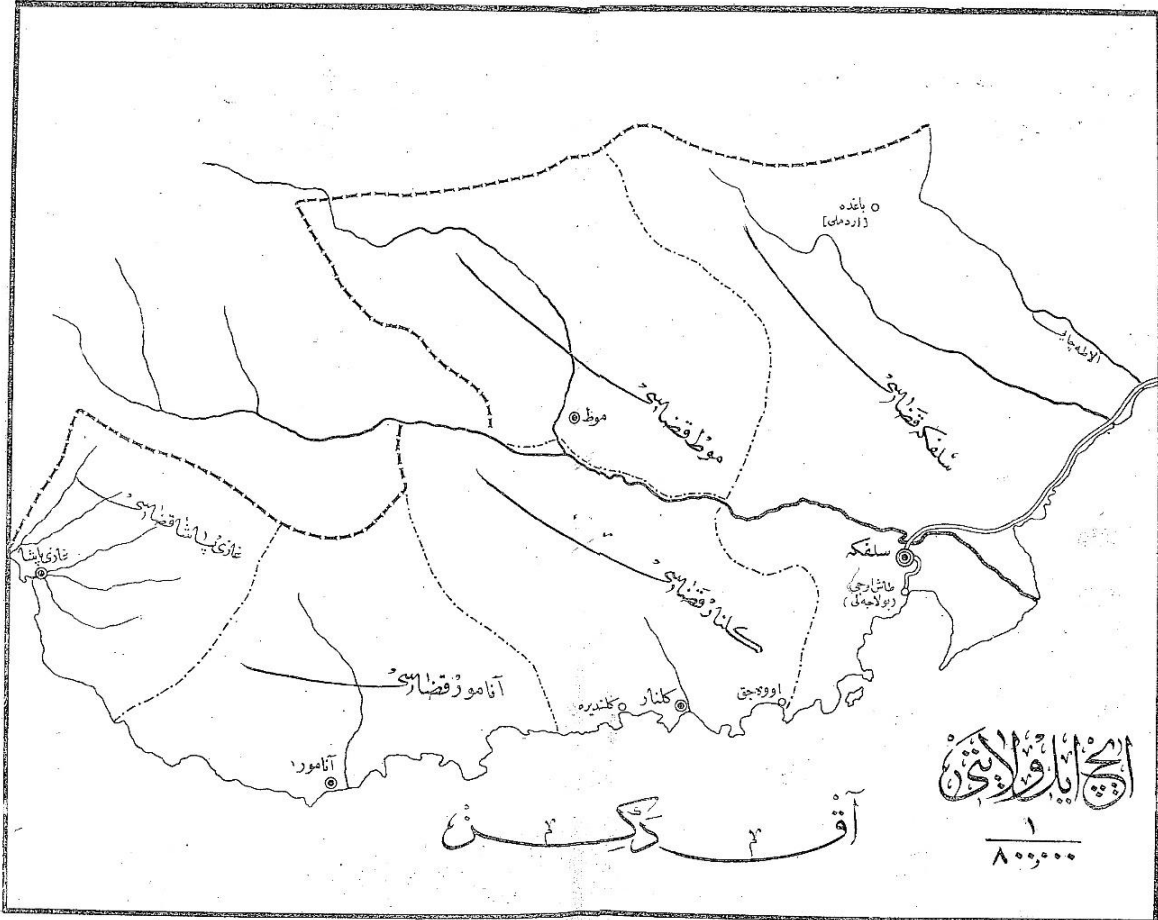
Günümüzde çoğu kişi İçel ismini hâlâ hatırlamaktadır. Ancak bu ismin hangi sınırları kapsadığı ve hangi bölgenin adı olarak kullandığını çoğu kişi tarafından bilinmemektedir. Osmanlı dönemindeki arşiv kaynakları incelendiği zaman günümüzdeki bilinen isimle İçel, kayıtlarda ايج ايل - ايج ايل (İç-il/İc-il) şeklinde yer geçmektedir (BOA, TT.d 118, s.427; BOA, NFS.d 3640, s.2; BOA, ML.VRD.TMT.d 10498, s.2; BOA, İ.DFE, 21/25; BCA, Fon Kodu:

30.11.1.0, Yer:1.4.12). Osmanlıca yazımlarda bazen “چ” (çe) harfi yerine “ج” (ce) harfi kullanılmış ve sancağın adı çoğunlukla “İç-il” şeklinde yazılmıştır. Arap ve Fars alfabesinden oluşan Osmanlıca'nın ortalama %95'ini Arap harfleri oluşturmaktadır. Osmanlıca metinlerde daha çok Farsçadan alınan pe (پ) harfi yerine Arapçadaki be (ب) ve Farsçadaki çe (چ) harfi yerine ise Arapçadaki ce (ج) harfi kullanılmıştır. Bundan dolayı İç-il yazımında daha ziyade İç-il yazımı mevcuttur.

Karaman topraklarının Osman Devleti tarafından fethedilmesinden önceki zamanlarda, Osmanlı-Karaman mücadelesinden bahseden bazı Osmanlı kaynakları İçel kalelerinin bulunduğu bu bölgeyi “Taş” ve “Taş-ili” olarak kaydetmişlerdir. Karamanoğulları hakkında ayrıntılı bilgi veren Şikari, İçel sancağı topraklarını Taş-ili olarak adlandırmaktadır. İbn Kemal, Karamanoğlu İbrahim Bey'in ölümüne yakın beylik toprakları üzerinde çocuklarının mücadelesini anlatırken başta Silifke olmak üzere İçel kalelerinin “Taş” içinde olduğunu belirtir ve İçel ile “Taş” ve “Taş-ili”ni aynı anlamda kullanır. Buradaki Taş-İl, “dış ve taşra” anlamlarından daha çok coğrafyanın taşlık olduğunu ifade etmektedir (Çelik,2000: 450).

Adana Vilayet Salnamesinde sancağa “İç-il” isminin verilmesine dair bir bilgi yer almaktadır. Bu kayda göre, Selçukluların başkenti olan Konya tarafından bakılınca sancağın dağ içinde görülmesinden dolayı “İç-il” ismi verilmiştir (H.1308/M.1890 Yılı Adana Vilayet Salnamesi [AVS]: 106). Sancağın ismi daha sonraları İçel olarak söylenegelmiştir.

Zaman içerisinde birçok anlam kazanan “il” kelimesi başlangıçta “barış, dostluk” ve daha sonra “boylar birliği” anlamlarına geldiği ileri sürülmektedir. Kaşgarlı Mahmut'un Divan-ı Lügati't-Türk adlı eserinde, “İki beg birle il boldı (İki bey arasında barış oldu)”, “il bolgalı igendi (barışı reddetmişti)” gibi ifadeler geçmektedir. Bu durumda “il” kelimesinin daha önceleri “barış” anlamında kullanıldığını göstermektedir (Şahin, 2016: 635). İl kelimesi aynı zamanda “yad”, “yabancı” anlamından da olup ancak bir ailenin kendi dışındaki halka karşı görüşü ile ilgili olarak meydana gelen anlamıdır (İnan, 1956: 186-187). Türkçe bir kelime olan “İl”, memleket, yöre, halk, ülke ve devlet anlamlarında da kullanılan bir terim olmakla birlikte, kaynaklarda ve lehçelerde ses birimi değişikliğiyle beraber “el” şeklinde geçmektedir (Şahin, 2016: 635). Bundan dolayı örneğin daha önceleri kullanılan İlbeyli yerine Elbeyli, İçil yerine İçel vb. isimler değişikliğe uğramıştır.

Şekil 1. İçil Vilayeti Haritası (1925/1926 Yılı AVS: 510)

3. İÇEL (SİLİFKE) TARİHİNE KISA BİR BAKIŞ

İçel sancağı, Adana vilayetinin güneybatısında olup, Anadolu kıtasının güney sahilinde kuzeyden Bulgar (Bolkar) Dağı, güneyden Akdeniz sahili, doğudan Mersin Körfezi ve Mersin sancağı, batıdan Antalya Körfezi ile çevirili olup, kuzeyden güneye doğru uzanmış Anamur Burnu'nu kapsar. Toros dağ silsilesi, Konya vilayetiyle Adana arasında İçel sancağı dâhilinde güney doğuya doğru birbirine paralel birkaç kola ayrılır. İçel, başlıca bu kolların arasında Göksu Vadisi denilen vadiden ibarettir (H.1312/M.1894 Yılı AVS: 56-58).

MÖ. 7.yüzyılda Yunan koloniciler tarafından kurulan ve şehrin temelini oluşturan Holmi kenti bugünkü Taşucu'nun bulunduğu yerde kurulmuştur. Kent, sık sık korsanların baskınına uğramasından ve halkın yağmalanmasından dolayı fazla bir gelişme gösterememiş ve gittikçe zayıflayan bu şehir belirli bir süre sonra çökmüştür (Uçar, 2019: 15). Makedonyalı Büyük İskender'in komutanlarından ve Suriye krallığının kurucusu olan Selefkos Nikator (MÖ. 312-381) Silifke'nin bulunduğu konumun önemini anlamış ve M.Ö. 300 yılında Holmi ahalisini buraya yerleştirerek Silifke şehrini kurmuştur. Selefkos isminden dolayı şehre "Selevkia" denilmiştir (Çıplak: 1968: 345). Mezopotamya sınırındaki yerleşim yerlerinde Silifke ile aynı isimde yerlerin bulunmasından dolayı bu yerleri birbirinden ayırmak için şehre "Dağlık Silifke" adı verilmiştir. Bazı kaynaklarda "Göksu Üzerindeki Silifke" olarak da geçmektedir. Osmanlı döneminde şehrin "Taşlık Silifke" olarak anıldığı da görülmektedir (Çelik, 2009: 200). Silifke'nin adı kaynaklarda genellikle *Seleuceia*, *Selefke*, *Salukiye*, *Selevkia* ve *Silifke* şeklinde geçmektedir (Uçar, 2019: 15).

Birçok tarihi devirler geçiren Silifke'de Mısır, Hitit, Babil, Asur, Roma, Arap, Bizans ve Selçuklu gibi imparatorluk, krallık ve devletler tarafından egemenlik kurulmuştur. Şehir en sonunda Fatih Sultan Mehmet'in vezirlerinden Gedik Ahmet Paşa tarafından Karaman beylerinden Mehmet Bey'in elinden alınarak Osmanlı topraklarına dâhil edilmiştir (1926/1927 Yılı TCDS: 703).

1472 yılında Fatih Sultan Mehmet dönemi vezirlerinden Gedik Ahmet Paşa'nın Karamanoğullarından Silifke'yi alması üzerine şehir artık Osmanlı idaresine geçmiştir. (Darkot, 1993: 930). Bunun neticesinde Silifke ve çevre yerleşim merkezleri İç-il (İçel) adıyla sancak olarak teşkilatlandırılmış ve Karaman vilayetine bağlanmıştır. Sancak merkezi Silifke olduğundan sancağın adı arşiv belgelerinde genellikle İç-il (İçel) olarak geçmekle beraber çoğu zaman "liva-ı İç-il nam-ı diğer Silifke" şeklinde bazen de "liva-ı Silifke" ve "sancak-ı Silifke" olarak geçmektedir (Çelik, 2009: 201).

19.yüzyıla gelinceye kadar belli dönemlerde Kıbrıs'a, Konya'ya ve Adana'ya bağlanan İçel sancağının merkezi genellikle Silifke olmuştur (Çelik, 2009: 201). İçel sancağı 1811 yılında Konya vilayetine, 1831 yılında Adana vilayetine ve 1840 yılında yeniden Konya vilayetine bağlanmıştır. Bu tarihlerden 1869/1870 yılı sonuna kadar sancağın merkezi Ermenek'tir. 1869 yılının son dönemlerinden itibaren Konya vilayetinden ayrılan İçel sancağı, yeni oluşturulan Adana vilayetine bağlanmıştır. 1871-1872 yılları içinde sancağın merkezi Silifke olmuştur (Yalçın, 2004: 8-9).

Sancak merkezi olan Silifke kazası Bolacalı, Yağda ve Ayaş nahiyelerinden meydana gelmektedir. Silifke kazasının merkezi olan Silifke kasabası bir takım eski eserler içinde ve Göksu Nehri'nin sağ tarafında bulunmaktadır (H.1312/M.1894 Yılı AVS: 56-58). Silifke kasabasının önünde Ermenek ve Mut'tan gelen Göksu Nehri, Silifke'ye üç saat uzaklıkta bir yerde denize dökülür. Bu nehrin üzerinde kasabanın doğusunda yedi gözlü bir köprü vardır (H.1289/M.1872 Yılı AVS: 103). Kasabanın sağ tarafında, yüksek dağ tepesinde eski eserlerden büyük bir kale harabesi ve kasaba içinde kesme kayadan yapılmış taş kemerli, "Tekfur Ambarı" olarak bilinen bir su sarnıcı olup bu sarnıcın içine dolanma merdivenle inilir. Kasabanın içinde ve civarında sanatl bina harabeleri, su yolları, mermer direkler rengârenk mermer taşlarla süslü döşemeler görülür ki kasabanın eski büyüklüğünü ve kalkınmışlığını gösterir birer tarihi örnektir (H.1312/M.1894 Yılı AVS: 59). 1879 yılında Silifke kasabası, 5 mahalle ve 400 hane, 200 dükkân, 2 han, 1 hamam, 2 cami, 4 mescit, 1 rüştiye mektebi, 2 kilise ve 5 sıbyan mektebinden ibarettir. Kasabada Tevekkül Sultan ve Mukaddem Dede adlarında büyük evlialardan iki zatın kabirleri bulunmaktadır. Demirci, tüfekçi, kunduracı, yemenici, saraç, debbağ, çizmeci ve buna benzer esnaf vardır. Bunların yapmış oldukları ürünler kasaba içinde ve civar kazalarda kullanılır (H.1296/M.1879 Yılı AVS: 180, 182).

1894 yılında sancak merkezi olan Silifke kazası 26.497 nüfusa sahip olup bunun 25.000'i Müslüman, 992 gayrimüslimdir (H.1312/M.1894 Yılı AVS: 61)¹. 1902 yılında İçel sancak merkezi olan Silifke'de 8 mahalle, 84 köy, 398 dükkân ve mağaza, 3 han, 1 hamam, 76 değirmen, 10 çiftlik, 35 cami ve mescit, 57 mektep, 17 medrese, 7 kilise ve manastır, 1 kışla, 41 çeşme bulunduğu gibi ekili ve ekili olmayan 326.978 dönüm arazi bulunmaktadır (H.1320/M.1902 Yılı AVS: 201).

Kaza ahalisinin başlıca geçim kaynağı ziraattır. Ziraat mevsimi Eylül'den Aralık'a kadar olduğu gibi Nisan sonlarında hasat yapılır. Silifke kazasının arazisi geniş ve her türlü mahsulatı yetiştirmeye elverişlidir. Başlıca mahsulatı buğday, arpa, tütün, fasulye, pamuk, susam, karpuz, kavun, nohut, mercimek ve löbiyedir. Bu mahsulatlar kasaba içinde tüketilir ve bazen gemiler vasıtasıyla Beyrut, Kıbrıs ve diğer yerlere gönderilir. Silifke'nin nahiyelerinden Bolacalı nahiyesinin müdürlük merkezi Taşucu İskelesi olup ahalisinin bazıları ovada ve bazıları dağlık yerlerde ikamet eder. Davar, koyunculuk, ziraat ve çiftçilikle geçimlerini sağlarlar. Nahiye ahalisinden tüccar ve esnaf takımıyla başka yerden gelen tüccar deniz kenarındaki iskelede ikamet eder. Yağda ve

¹ Silifke nüfusuna dair detaylı bilgi için bkz. Sefa Alp, *Nüfus Defterlerinde Silifke (1830-1840)*, Paradigma Akademi Yayınları, İstanbul 2020.

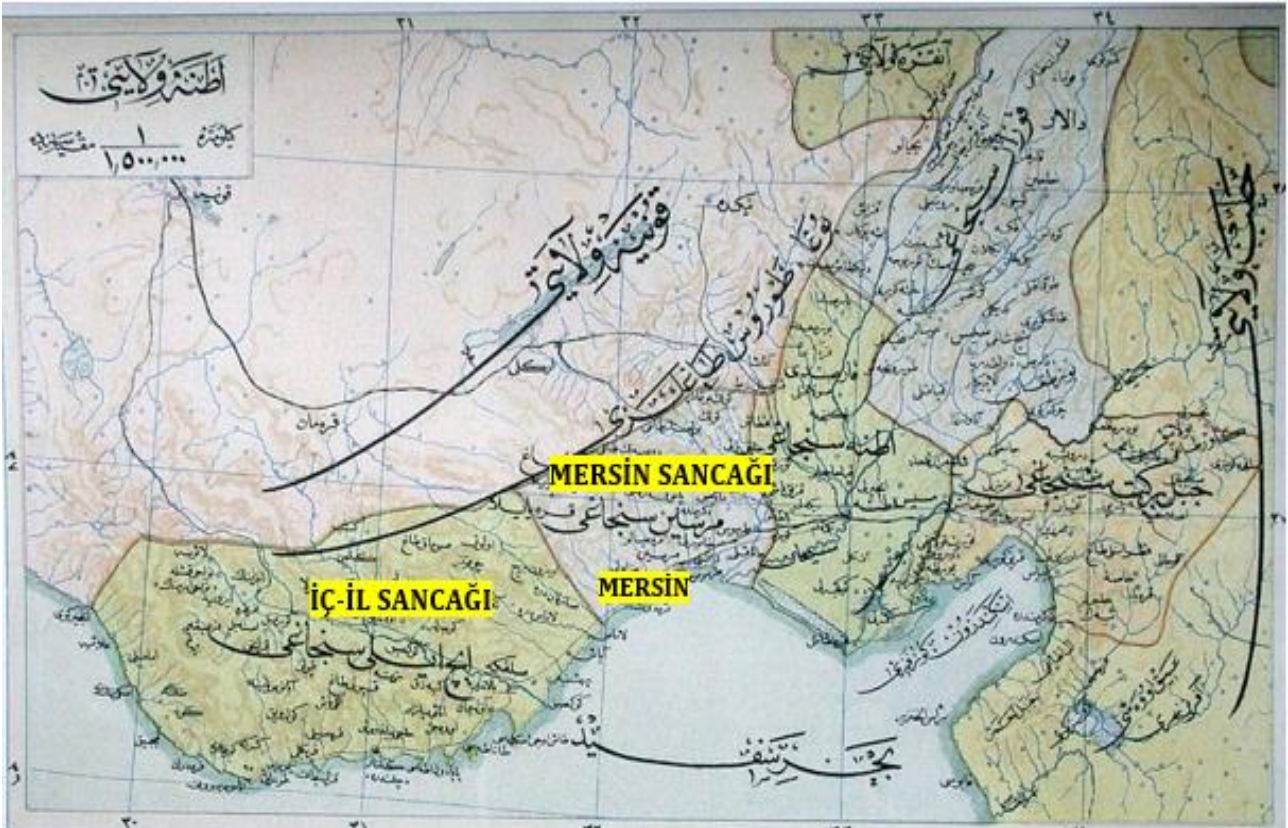
Ayaş nahiyeleri dağlık ve ormanlık olduğundan ahalisi geçimlerini mümkün mertebe ziraat, çoğunluğu da davar ve koyunculukla sağlar. Bu iki nahiyede pek çok tarihi eser vardır. Uzak yerlerden vaktiyle su getirilen kemerler olup özellikle Ayaş isimli ve iki üç saat kadar uzaklıktaki yerde, deniz kenarında harap olmuş nice kilise, bina ve kale harabeleri olduğu gibi karaya bir kurşun menziline deniz içinde bazı yerleri harap görünen başka bir kale de vardır. Nahiyelerde kilim, çul ve çuval dokunur ve imal edilir. Bu nahiyelerin ahalisinin meskûn oldukları yerlerin dışında palamut, çam ve sair ağaçlarla dolu ormanlık olup çoğu yerlerde pek çok yabancı zeytin ağacı vardır (H.1296/M.1879 Yılı AVS: 179-182).

4. İÇEL SANCAĞININ SINIRLARI

1500'lerden günümüze kadar geçen sürede İçel sancağının sınırlarına baktığımızda uzun yıllar boyunca çok fazla bir değişiklik olmadan aynı coğrafi alanı işaret ettiği görülür. İçel'in farklı coğrafi sınırları tanımlaması 1933 yılında İçel ve Mersin vilayetlerinin birleştirilmesiyle olmuştur. Bundan önceki zamanlarda İçel ve Mersin idari, siyasi, hukuki vb. alanlarda birbirinden tamamen ayrı iki sancak/vilayet şeklindedir.

1500'lü yıllarda İçel sancağı genel itibariyle Ermenek, Silifke, Anamur, Gülnar, Mut, Selendi/Selenti, Sinanlı ve Karataş kazalarından müteşekkildir (Çelik, 1994: 39). 1830'lu yıllarda Konya vilayetine bağlı bulunan İçel sancağının 13 kazası vardır. Bu kazalar; Ermenek, Nevahi, Zeyne, Sinanlı, Evkaf, Karataş, Cebel, Silifke, Gülnar, Anamur, Selenti, Mut ve Sarıkavak'tır (BOA, NFS.d 3863, s.5). 1840'lı yıllarda İçel sancağına bağlı olan Evkaf ve Cebel kazaları Silifke'nin birer bölgesi durumundadır (Alp, 2020: 19).

1882 yılında Adana vilayetinin en batısında yer alan İçel sancağı, sancak merkezi olan Silifke kazasıyla Ermenek, Gülnar, Mut ve Anamur kazalarından oluşmaktadır. Kuzey ve batı taraflarında Konya vilayetine bağlı Karaman, Alaiye, Ereğli ve Niğde kazaları, doğu tarafında Mersin kazası, güney tarafında Akdeniz sahili bulunmaktadır (H.1299/M.1882 Yılı AVS: 66). 1500 yılından 1900'lü yıllara gelindiği zaman sancak genel itibariyle yine aynı kazalardan meydana gelmektedir. Ancak daha sonraları Konya'ya bağlanan Ermenek ve Antalya'ya bağlanan Selendi² kazaları dışarıda tutulursa İçel sancağının sınırları dünden bugüne genel hatlarıyla aynı kalmıştır.

Sekil 2. 1907 Yılı Adana Vilayeti Haritası (https://www.wikiwand.com/tr/Adana_Vilayeti)

² Kazanın ismi günümüzde Gazipaşa'dır.

5. SONUÇ

Arşiv kaynaklarında “İç-il” olarak kayıtlı olan sancağın dünden bugüne idari yapısında önemli değişiklikler olmuştur. İlk zamanlar 13 kazaya sahip olan sancağın 19.yüzyılın sonları ve 20.yüzyılın başlarında kaza sayısı dörde düşmüştür. Bu kazaların bir kısmı farklı bir vilayete bağlanırken kaza statüsünde olanlar nahiyeye ve hatta zamanla köy statüsü olarak kayıtlarda yer almıştır. Örneğin Ermenek Konya’ya, Selendi Antalya’ya bağlanmışken, Sarıkavak kazası zamanla Mut’un bir nahiyesi durumuna gelmiştir. Ayrıca aşiret olarak kayıtlı olan Keşli ve Bolacalı gibi aşiret isimleri bahsi geçen yıllarda birer köy olarak görülmektedir. Bu durumda konar-göçer Yörüklerin zamanla tam anlamıyla olmasa da yerleşik düzene geçip köy statüsü kazandıklarını göstermektedir. İçel sancağının sınırlarının ise çok fazla değişmediği bazı istisnalar dışında genel olarak 15.yüzyıldan 20.yüzyılın ilk çeyreğine kadar aynı şekilde kaldığı görülmektedir. 1924 yılında yapılan düzenleme ile uzun yıllardır İç-il (İçel) sancağı olarak kayıtlarda yer alan Silifke vilayet konumuna gelmiştir. Ancak bu durum çok uzun sürmemiş ve 1933 vilayet konumundan ilçe konumuna düşürülmüştür. Bu dönemde İçel (Silifke) ile Mersin birleştirilip merkezi Mersin olmak üzere “İçel Vilayeti” teşekkül etmiştir. Bundan sonra İçel vilayet merkezinin Mersin olmasından dolayı uzun yıllar ta ki 2002 yılına kadar İçel aynı zamanda Mersin olarak bilinmiştir. Daha sonraki yıllarda İçel denildiği zaman büyük bir kesim bu ismin Mersin’i ifade ettiğini sanmaktadır. Ancak tarihi verilere bakıldığından aslında bu isim Silifke, Gülnar, Anamur, Mut ve Ermenek merkezli kazaları kapsayan bir sancağa ve bu sancağın merkezi olan Silifke’yi ifade etmektedir.

ÇATIŞMA BEYANI

Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Adana Vilayet Salnameleri: H.1289/M.1872;
Adana Vilayet Salnameleri: H.1296/M.1879;
Adana Vilayet Salnameleri: H.1299/M.1882;
Adana Vilayet Salnameleri: H.1308/M.1890;
Adana Vilayet Salnameleri: H.1312/M.1894;
Adana Vilayet Salnameleri: H.1320/M.1902.
- Alp, S. (2020). *Nüfus Defterlerinde Silifke (1830-1840)*. İstanbul: Paradigma Akademi Yayınları.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Fon Kodu: 30.11.1.0, Yer:1.4.12
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), İrade Defter-i Hakani (İ.DFE): 21/25
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Maliye Nezareti Varidat Temettuat Defterleri (ML.VRD.TMT.d) Numara: 10498.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Nüfus Defterleri (NFS.d) Numara: 3640; 3863.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Tapu Tahrir Defterleri (TT.d) Numara: 118.
- Çelik, Ş. (1994). *Osmanlı Taşra Teşkilatında İçel Sancağı (1500-1584)*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarihi Anabilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı. Doktora Tezi. İstanbul.
- Çelik, Ş. (2000). “İçel”. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul, (C.21), 450-455.
- Çelik, Ş. (2009). “Silifke”. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul, (C.37), 200-202.
- Çıplak, M.N. (1968). *İçel Tarihi (Tarihi, Turistik Zenginlikleriyle)*, Ankara: Güzel Sanatlar Matbaası.
- Darkot, B. (1993). “İçel”. *İslam Ansiklopedisi*. MEB Yayınları, (C.5/2), 930.
- https://www.wikiwand.com/tr/Adana_Vilayeti
- İnan, A. (1956). “Türk Etnolojisini İlgilendiren Birkaç Terim-Kelime Üzerine”. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, (C.4), 179-195.
- Resmî Gazete, 27.07.1933: Kanun No 2197
- Şahin, İ.n (2016). “İl”. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul, (C.1), 635-636.
- TBMM Arşivi, Zabıt Ceridesi, C.15, Sıra No:174, Tarih: 20.03.1933.
- Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnameleri (Yıl); 1925/1926
- Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnameleri; 1926/1927
- Uçar, A. (2019), *Temettuat Defterlerine Göre 19. Yüzyılda Silifke*, İstanbul: İstanbul Silifke Kültür ve Yardımlaşma Derneği Kültür Yayınları.
- Yalçın, A. (2004). *Geç Devir Osmanlı Silifke’si (1860-1904)*. Silifke: Taşucu Belediyesi Yayınları.
- Zabıt Ceridesi, 20.3.1933: 174